

Giriş

KRİZLER DEVAM EDECEK

Türkiye son yıllarda, yoğun bunalımlar ve krizlerle karşı karşıya kalmıştır. Türkiye'nin ekonomi, sağlık, eğitim, kentleşme sistemleri ve en önemlisi halkının güvenini yitirmiş olan politik sistemi çıkmaza girmiştir. Bütün bu sistemlerin aynı anda bozulması ve çıkmaza girmesinin nedeni nedir?

Bu durum aslında hemen hemen bütün ülkelerde belirli dönemlerde yaşanmıştır. Çünkü küreselleşmeyle birlikte dünya düzeni değişmiş ve bu değişim tüm ülkelerin yapılarını etkilemeye başlamıştır. Telekomünikasyon ve İnternet dünyayı mega bir köye çevirmiştir. Ortaya “yeni dünya düzeni” dediğimiz, bugüne kadar görmediğimiz bir yapı çıkmıştır. Bu yapıda “sağ-sol” ya da “liberal-muhafazakâr” gibi kavramların artık pek önemi kalmamıştır. Bugün Rusya'daki komünistlerden “liberaller”, reformculardan ise “radikaller” diye söz ediyoruz. Daha şaşırtıcısı ise eski düzende güçlü olanların, bu güçlerini elektronik olarak birbirlerine bağlı olan sivil gruplara ve medyaya bırakmalarıdır. Türkiye'de yaşanan benzer politik ve ekonomik kargaşaları, yalnızca yanlış uygulanan ekonomik programlara bağlayamayız.

Türkiye, kendi içsel problemlerinden dolayı da birçok bunalım yaşamak zorunda kalmıştır. Bir ölçüde bu bunalımların sebebi, Türkiye'nin aynı zamanda tüm dünyanın iş yapma şekillerini değiştiren değişim dalgalarının etki alanına girmesidir. Lâkin, yaşanan krizler sadece yeni dünya düzeninin getirmiş olduğu sıkıntılardan kaynaklanmamaktadır. Bir türlü Sanayi Devrimi'ni tamamlayamayan Türkiye, 21. yüzyıla girerken, yarı sanayileşmiş bir ülke olarak, yeni bir devrimle yüz yüze gelmiştir: Dijital Devrim...

Toplumun kendini sanayileşmeye adapte etmeye çalıştığı bir dönemde, dünya yeni bir yapılanma sürecine girmiş ve hızla bu yöne doğru ilerlemeye başlamıştır. Kanımca, Türkiye'de yaşanan bu krizler ve bunalımlar sadece ekonominin veya politik sistemin yozlaşması ile açıklanamaz. Bu sorunlar aynı zamanda aile hayatımızda, iş hayatımızda, kültürümüzde ve değerlerimizde meydana gelen derin değişikliklere paralel bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

Türkiye, aynı anda iki değişim rüzgârının etkisi altına girmiştir. Bunlardan birincisi Sanayi Devrimi'ni tamamlamak ve sanayi toplumuna geçmek için gerekli olan değişim rüzgârıdır. Diğeri ise henüz birincisi tamamlanmadan ortaya çıkan ve dünyada hızla esen Dijital Devrim'in getirdiği bilgi toplumu olma rüzgârıdır. Bu iki rüzgârın etki alanına giren Türkiye, fırtınalar, şimşekler ve sürekli alabora olan bir ortamda yolunu bulmaya çalışmaktadır. Böylesine karmaşık, neredeyse sokak kavgalarını andıran çatışmalarla dolu bir toplumda, yüksek hızlı bir değişimi iyi yönetebilme sorunu yaşanmaktadır. Yeni düzen, politikacıların, köşe yazarlarının ve hatta akademisyenlerin kafasını karıştırmaya başlamıştır. Çünkü çoğumuz, eski düzenin güçlü metodları ile yeni dünya düzeninin problemlerine çözüm bulmaya çalışıyoruz. Bu sorunların üstesinden ancak, 21. yüzyılı iyi anlayarak ve tutarlı bir yaklaşıma sahip olarak gelebiliriz. Şiddetli esen bu değişim rüzgârları altında, Türkiye'nin iki seçeneği vardır: İlk seçenek, değişim rüzgârlarının hızını kesmesini beklemek ve bu arada bir sığınak bulup hayatta kalmaya çalışmaktır. Diğeri ise kendimize bir gemi yapıp bu değişim rüzgârlarıyla yelkenler fora diyerek gelecekte daha çağ-

daş, müreffeh bir ülke yapısına ulaşmak için yola çıkmaktır. Yoksa geçici çözümlerle, önümüzdeki dönemlerde bizleri bekleyen daha büyük değişimlere ayak uydurmamız mümkün olmayacaktır. Sorunun bu çerçevede kavranması, ortaya çıkacak değişimleri biçimlendirebilmemizi ve değişim rüzgârlarına esir düşmektense onu yönlendirebilmemizi sağlayacaktır.

21. yüzyılda, insanlık ileriye doğru bir adım daha atmak üzere dir. Bu sıçrayış beraberinde yeni yaşam tarzları getirecektir. Başka bir deyişle, bizler eski uygarlığın son, yeni uygarlığın da ilk kuşağıyız. Bunu iyi anladığımızda, ülkemizde çözülemez olarak gözüken birçok sorunun birdenbire daha kolay çözülebilecek hale geldiğini göreceğiz. Kısacası, problemlerimizin çözümü hem eskiyi hem yeniyi, hem çocuğumuzun içinde doğduğu bu dönemi, hem de bizim ve çocuklarımızın içinde yaşayacağı dijital uygarlığı, her iki dönemi de çok iyi anlamaya bağlıdır.

Türkiye Dijital Devrim’i zamanında kavrayabilirse bugüne kadar kaderimiz gibi gözüken az gelişmişlik yaftası üzerimizden atılabilir ve krizler hızla çözülebilir. Dijital Devrim, beraberinde yeni fırsatlar getirmektedir. E-devlet kavramı, bu devrimin önemli yapılanma fırsatlarından biridir. 21. yüzyılda bilgi toplumunu yönetmek, geleneksel devlet anlayışı ve yapısıyla mümkün olmayacaktır. Bunun yerini e-devlet dönüşümünün getireceği yeni bir yönetim yapısı alacaktır.

Türkiye, e-devlet yapısını hızla hayata geçirirse bu durumdan diğer sanayileşmiş ülkelere göre daha fazla faydalanabilir. Çünkü, ekonominin yüzde 60’ı halen kamu kuruluşları tarafından gerçekleştirilmektedir. Merkezîyetçi yapının varlığı ve birçok hizmetin halen devlet tarafından veriliyor olması, e-devlet uygulamalarının başarı şansını artırmaktadır. Birçok gelişmiş ülkede sağlık, eğitim ve ekonominin büyük kısmı özelleştirildiğinden, e-devlet uygulamaları genelde bağımsız birimlerin kendileri için yaptığı çalışmalar sonucunda ortaya çıkmaktadır. Oysa Türkiye’de merkezîyetçi yapının halen devam etmekte olması, e-devlet çalışmalarının ulusal bir politika halinde uygulanma şansını artırmaktadır. Hazırlanacak ulusal bir e-devlet politikası ile di-

ğer ülkelere göre daha hızlı ve etkin bir çalışma ortamı yaratılabilir. Çünkü gelecekte dijital çağın lider ülkeleri, dönüşüm hızına ayak uydurabilenler olacaktır. Geçmişte Tarım Devrimi'nin 1.000 yıl, buna karşın Sanayi Devrimi'nin 300 yıl sürdüğünü görüyoruz. Oysa Dijital Devrim'in daha kısa bir sürede gerçekleşeceği tahmin ediliyor. Dolayısıyla Türkiye, e-devlet projelerini ne kadar bütünsel ve hızlı bir biçimde uygulamaya sokarsa, yani dönüşüm hızını ne kadar artırabilirse, dijital çağın gelişmişlik düzeyine o kadar hızlı ulaşabilir. Bu dönüşüm, toplumun her kesiminin katılımıyla sağlanmalıdır. E-devlet için gereken yapılanmayı gerçekleştirmediğimiz takdirde, Türkiye Sanayi Devrimi'ni kaçırdığı gibi Dijital Devrim'i de kaçıracaktır.

E-devlet uygulamaları sayesinde bugün ülkemizde kronik hale gelmiş birçok sorunun çözümü mümkündür. Bu sorunların başında gelen yolsuzluk, verimsizlik, devletin hantallaşması, vatandaşın devletine karşı güvensizliği ve bezdiren bürokrasi, e-devlet uygulamalarında hızla çözüme kavuşturulabilir ve yeniden halkın devlete güveni tesis edilebilir. Devlet, vatandaşları ve kurumlarıyla gerçekleştirdiği işlemleri elektronik ortama taşıyarak, birçok verimsizliği ortadan kaldırabilir. Elektronik ortamda yapılan işlemlerin rahatlıkla takip edilebilmesi ve görülebilmesi, şeffaflığı ve beraberinde devlete karşı güveni getirecektir. Bu dönüşüm süreci geciktirildiği takdirde, Türkiye, yapısal sıkıntılardan dolayı belli periyotlarda bu krizleri yaşamaya devam edecektir. Ülkemiz artık yeni bir kalkınma hamlesi yaparak bu sosyal ve ekonomik krizlerden kurtulabilir. Bu yeni kalkınma hamlesi salt ekonomik programlara başlamanın ötesinde, Dijital Devrim'in getirdiği fırsatları iyi kullanarak yapılacak yeniden bir yapılanma hamlesi olarak görülmelidir. E-devlet kapsamında teknolojinin kullanımı sayesinde gerçekleştirilecek yeniden yapılanma, sosyal ve ekonomik gelişmede bir sıçrama etkisi oluşturabilecektir.

BÜYÜMEK İÇİN E-DEVLET MODELİ

Ekonomi teorilerindeki üretim fonksiyonu emek, kapital (sermaye) ve doğal kaynaklardan oluştuğuna göre bir ülke ekonomisinde büyüme-

yi sağlayabilmek için kapitalin, yani sermaye birikiminin artırılması amaçlanır. Fakat ekonomide kaynakların kıt olduğu varsayımına dayanarak, kapital yani sermaye ne kadar artsa da, diğer kaynakların aynı oranda artamayacağı kabul edilir. Bu şartlar altında büyümenin de sonsuza kadar devam edemeyeceği tespit edilmiştir.

E-devlet modeli bizlere ülke ekonomilerinde büyümeyi yakalama ve sürdürme yolunda büyük bir avantaj sunmaktadır. Eğer bilgi ve teknolojiyi üretim faktörleri olarak kabul edersek, verimliliğin artırılması ile sürekli bir büyümeyi yakalayabiliriz. Çünkü bilgi ve teknolojinin üretim sürecine dahil olması marjinal verimi artıracak, bu da istikrarlı bir büyümenin yolunu açacaktır. Zaten günümüzde birçok ülke bilgi teknolojilerini üretim fonksiyonunun en önemli faktörü olarak görmeye başlamış ve ancak bu şekilde ekonomilerinin büyüebileceğini kabul etmişlerdir. Bu noktada, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin yapması gereken gelişmiş ülkeler ile aralarındaki bilgi açığını kapatmak üzere stratejik kamu politikaları üretmektir. Devletler diğer ülkelerle bilgi paylaşımında bulunmak ve entegrasyonu sağlamak için biran önce e-devletlere, yani vatandaşları, şirketleri ve devleti ağlarla birbirine bağlı bilgi toplumlarına dönüşmek zorundadır.

Burada dikkat edilmesi gereken husus, bilgi toplumuna geçişte ve bilgi açığının kapatılmasında gelişmekte olan ülkelerin net bir strateji geliştirmeden birçok bilişim projesini hayata geçirmeye çalışmalarıdır. Oluşturulacak strateji, bilişim teknolojilerini kullanarak büyümeyi sağlayacak bir yapıda tasarlanmalıdır. Bilişimi doğru kullanarak büyümeyi yakalayan ülkelerin tecrübeleri, bu stratejilerin oluşturulmasında doğru bir perspektif oluşturabilir. Bilişimi etkin kullanarak büyümeyi sağlayan ülkeleri analiz ettiğimizde, üç önemli unsuru görüyoruz. Bunlar, devletin hızla dijital platforma taşınması, ekonominin dijital ağları kullanarak küresel ekonominin bir parçası olması ve vatandaşların yeni teknolojileri yaygın olarak kullanmasıdır. Bu üç unsurun, özellikle gelişmekte olan ülkelerin büyüme ve kalkınma hedefleri için uygun politikalar geliştirilmesi sürecinde önemli yer tutması gerekmektedir.

Ülkemiz de böylesine büyük bir hızla ortaya çıkan yeni ekono-

mi ve teknoloji değişimi karşısında bir devlet politikası oluşturmak zorundadır. Yeni ekonominin coğrafi sınır tanımayan üretim anlayışına ve bu yeni anlayışla ortaya çıkan değişimlere cevap verebilmek için ülkenizin yeni büyüme ve kalkınma stratejilerini hızla benzer şekilde geliştirmesi gerekmektedir. Dijital Devrim’le birlikte devletin yeni asli görevlerinden biri, vatandaşlarının bilgi fakiri olmasını engellemek ve diğer bilgi toplumlarına göre bilgi açığına kapatmaktır. Bu yönde politika üretmeyen ülkeler, kendi vatandaşlarını şimdiden bilgi uçurumunun alt kısmında bırakmaya mahkum kılmışlardır. Dolayısıyla Türkiye de hızla Dijital Devrim’in gereği olan bir yeniden yapılanma ve dönüşüm programını hayata geçirmelidir. Bu program bir ulusal politika olarak uygulanmalı ve ülkenin tüm bireylerini, sivil toplum örgütlerini, şirketlerini, kısacası tüm oyuncularını kapsamalıdır.

Dijital Devrim’de, bilgi teknolojileri, oluşturulacak yeni büyüme ve kalkınma politikalarında vazgeçilmez bir unsur haline gelmiştir. Dijital ortama taşınan ekonomi, artık kendi devletinden de bu değişikliğe aynı şekilde cevap vermesini istiyor. İşte bu kitap, ortaya çıkan bu değişimlere cevap verme ihtiyacından doğmuştur. Bilgi çağında, devletin bir büyüme ve kalkınma stratejisi olarak kullanabileceği model e-devlet’tir. Topyekün, toplumun her kesimi tarafından uygulanacak bir e-devlet modelinin geliştirilmesi, bu değişime cevap verebilmenin en akılcı yolu olacaktır.

E-devlet bilişimi kullanarak birçok reformu gerçekleştirebilir. Bu da ulusal düzeyde yeni ekonominin ve bilgi toplumunun oluşması için iyi bir zemin yaratacaktır. Uluslararası düzeyde de ülkenin diğer bilgi toplulukları ile entegre olmasını sağlayacaktır. Özellikle devletin bilgi toplumuna geçişte önemli rol oynaması, büyüme ve kalkınmada sıçrama yaratabilir. Öncelikle, e-devlet modeli devletin hantal ve verimsiz tarafını değiştirerek daha etkin bir yönetimi getirecektir. Daha sonra, şeffaf çalışan etkin bir yönetim, sosyal ve ekonomik kalkınmada yeni bir dönem başlatacaktır. Bu nedenle devletin bilişimi daha fazla önemsemesi, hatta büyüme modelini elektronik devlet anlayışına göre hazırlaması gerekmektedir.

VERİMLİLİK İÇİN DÖNÜŞÜM

Tarihe şöyle bir göz atacak olursak; her yeni çağın ortak paydası insan-oğlunun verimlilik arayışı olmuştur. Verimliliği sağlayabilmek için dönüşebilmek ve zamana ayak uydurabilmek şarttır; bu da önce kafada, sonra yapıda dönüşebilmek demektir. Bu yüzden dönüşüm kaçınılmazdır. Kişiler, kurumlar ve devletler dönüşüyor. Peki ama neye dönüşüyoruz?

Devlet tarafında bu sorunun cevabı e-devlet'e dönüşümdür. Devletler bu dönüşümü daha verimli olmak ve bilgi toplumunun ihtiyaçlarına cevap verebilmek için yapıyorlar. Bu dönüşümle, devletin diğer devletlerle, kurumlarla ve vatandaşlarıyla olan ilişkilerini elektronik ortamda gerçekleştirebilmesi sağlanıyor. E-devlet aslında bir vizyondur ve devletin vatandaşlarına daha etkin hizmet verebilmesi için gerekli bir araçtır. Bu kavram devlete yeni bir tanım getirmemektedir. Sadece, devletin iş yapma şeklini farklı bir boyuta taşımaktadır.